

Täysistunto

Torstai 17.6.2021 klo 18.15—18.31

Täysistunto alkoi klo 18.15. Täysistunto päättyi klo 18.31.

Puhetta johti ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (18.15—18.31).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Nimenhuudon sijasta merkittiin läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 47/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 9/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.15 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esityksen tavoitteena on sovittaa yhteen kansallista ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaa tehokkaaksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on uudistaa alueiden kehittämisen tavoitteita, suunnittelua ja toimintatapoja vastaamaan toimintaympäristön muutoksia sekä Euroopan unionin ja kansallisia tavoitteita. Tavoitteena on myös tukea ja edistää vaikuttavaa vuorovaikutusta ja sopimuksellisuutta alueiden kehittämisessä sekä selkeyttää sääntelyä ja vähentää tuensaajien ja viranomaisten hallinnollista taakkaa. Hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta ja laki alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisiä muutoksia eräisiin muihin lakeihin. Ehdotetulla toimeenpanolailalla ja rahoituslailalla annetaan ohjelmakaudelle 2021—27 säädettyä EU-sääntelyä täydentävät ja täsmentävät

Pöytäkirja PTK 79/2021 vp

kansalliset säännökset. Lakia sovelletaan Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan rahastojen ohjelmakauden hankkeisiin. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että alue- ja rakennepoliitiikan kansallinen lainsäädäntö kootaan ehdotetulla tavalla yhteen. Tämä selkeyttää aluekehittämisen kokonaisuutta ja tehostaa kansallisten ja EU:n alue- ja rakennepoliitiikan toimien yhteensovittamista.

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmä toimijoineen sekä viranomaisten tehtävät ja toimivalta ehdotetaan säilytettävän pääosin ennallaan, mutta järjestelmää kevennetään ja toimintatapoja uudistetaan. Keskeisenä välineenä säilyvät valtioneuvoston tekemä aluekehittämispäätös ja maakunnassa laadittava maakuntaohjelma. Maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmasta luovutaan, mikä keventää osaltaan viranomaisten menettelytapoja.

Toimeenpanolaissa ehdotetaan säädettäväksi uudesta toimintatavasta, aluekehittämisen keskusteluista, joilla vahvistetaan maakuntien ja valtion välistä vuorovaikutusta. Johtopäätösten toteutumista seurataan seuraavien aluekehittämisen keskustelujen yhteydessä. Toimeenpanolain mukaan aluekehittämispäätöksestä päätetään hallituskausittain. Esityksen perustelujen mukaan kukin hallitus voi tarkistaa oman hallituskautensa aikana painopisteet tarvittaessa esimerkiksi hallituksen strategian tarkistamisen perusteella. Päätöksen konkretisoimiseksi toimeenpanoa varten ministeriöt laativat jatkuvasti päivittyvän toimeenpanosuunnitelman. Valiokunta toteaa, että toimintaympäristö muuttuu nopeasti ja ennalta arvaamatta ja siksi on tarpeellista, että suunnitelmia voidaan päivittää. Valiokunta pitää tärkeänä, että alueiden uudistumisen neuvottelukunta edistää ja seuraa päätöksen toteuttamista ja voi tarvittaessa esittää sen tarkistamista.

Esityksessä ehdotetaan, että äkillisten rakennemuutosalueiden määrittelystä luovutaan. Äkillisen rakennemuutoksen hoidosta tehty toimintamalli on uudistettu lokakuussa 2020. Äkillisten rakennemuutosten ennakoiva ja reaktiivinen toimintamalli alueilla on vakiintunut toimintatapa. Hallintovaliokunta korostaa, että maakunnilla ja valtiolla tulee edelleen olla resursseja ja tukimekanismeja, joilla voidaan vastata alueellisiin ja valtakunnallisiin aluekehittämistarpeisiin nopeissa muutostilanteissa. Samalla tulee luoda pohjaa pitkäjänteiselle alueiden kehittämiselle kriisistä selviytymiseen ja uuden alun rakentamiseen. Käytännön kehittämistoiminnassa on tarpeen huomioda myös muut kuin nyt ehdotetun lainsäädännön piirissä olevat kehittämisvälineet. Hallintovaliokunta painottaa, että niin yritykset kuin kolmannen sektorin toimijatkin tarvitsevat selkeää ohjeistusta ja neuvontaa hallinnollisten kysymysten lisäksi esimerkiksi sopivan rahoitusinstrumentin tunnistamiseen ja maakuntarajat ylittäviin hankkeisiin.

Arvoisa puhemies! Hajautuneen hallinnon on arvioitu lisäävän hallinnosta maakuntien liitoille aiheutuvia kuluja, mihin myös talousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota. Toisaalta tulevalle ohjelmakaudella laajempi yksinkertaistettujen kustannusmallien käyttö ja edistyneet digitaaliset palvelut tulevat osaltaan vähentämään hallintokuluja. Valiokunta toteaa, että yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa kustannushyötyjä ja tehostaa toimintaa. Toisaalta tehtävien voimakas kokoaminen voi saada aikaan sen, että aluelähtöisyys ja paikallistuntemus alkavat hävitä. Kun ely-keskusten osalta tehtävät on keskitetty, on maakuntien liittojen merkitys entistä tärkeämpi oman alueen paikallisten olosuhteiden tuntijana. Hallintovaliokunta katsoo, että toiminnan tehostamisen ja aluelähtöisyyden välille on tärkeää löytää tasapaino, joka voidaan löytää eri alueilla eri tavoin. Hallinnon yksinkertaistamisella ja virtaviivaistamisella voidaan kuitenkin merkittävästi vähentää hallinnosta aiheutuvia kuluja.

Pöytäkirja PTK 79/2021 vp

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyy lausuma, jonka mukaan maakuntien liittojen ja muiden välittävien toimielinten teknisen tuen taso pitää turvata eikä EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden 2021—27 toimeenpano saa lisätä nykyistä kuntien talousrasitetta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

18.21 **Hanna Huttunen kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos valiokunnan puheenjohtajalle erinomaisesta esittelystä. Me kävimme todellakin hallintovaliokunnassa huolella läpi tätä esitystä. Itse ajattelen, että tässä esityksessä on tosi paljon hyviä asioita. Lakiesitys muodostaa selkeän kokonaisuuden, ja tarkentavat asetukset täydentävät sitä. Voidaankin sanoa, että ensimmäistä kertaa aluekehittämisen historiassa koko kokonaisuus ja järjestelmä on kuvattu samaan kokonaisuuteen. Myös maakuntaliittojen rooli itsenäisenä aluekehitysviranomaisena on selkeästi ilmaistu ja maakuntaohjelman asema aluekehittämisen keskeisenä suunnitelmana on hyvin määritelty. Myös viranomaisten toimivaltasuhteet on hyvin esitetty. Eli esityksessä on todella paljon hyviä ja uusia, eteenpäin vieviä asioita.

Mutta kuten puheenjohtaja Purra äsken esitti, valiokuntamme kantoi huolta teknisestä tuesta. Tilannehan on tällä hetkellä se, että tämä tekninen tuki jaetaan välittävälle viranomaisille tarvearvion perusteella, eli käytännössä se tarkoittaa sitä, että ely-keskusten osalta riittämätön tekninen tuki kompensoidaan valtion talousarvion kautta, mutta jos maakuntaliitoilta loppuvat teknisen tuen rahat, niin silloin joudutaan menemään kuntien kukkarolle. Ja jo hallitusohjelmassakin sanotaan, että kunnille ei anneta lisää tehtäviä.

Niinpä pidän aivan erinomaisena asiana niitä lisäyksiä, mitä hallintovaliokunta teki kokouksessaan tähän mietintöön, ja myös tätä lausumaehdotusta, minkä haluan aivan uudestaan lukea: ”Eduskunta edellyttää, että maakuntien liittojen ja muiden välittävien toimielinten teknisen tuen taso turvataan, eikä EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden 2021—2027 toimeenpano saa lisätä nykyistä kuntien talousrasitetta.” Tämän painoarvo ja merkitys tulevat olemaan erittäin suuria maakunnille — eivätkä vähiten sitä varten, että kuntien talousrasitetta ei lisätä. Toivonkin, että tätä lausumaa myös noudatetaan. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 47/2021 vp sisältyvien 1.—10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 74/2021 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

Pöytäkirja PTK 79/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Yleiskeskustelu. Esittelypuheenvuoro, edustaja Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.23 Riikka Purra ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tällä esityksellä on tarkoitus panna täytäntöön avointa dataa ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäyttöä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin vaatimukset siltä osin kuin nyt voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei niitä vielä täytä. Sääntely kohdistuisi julkisen sektorin elinten hallussa oleviin tietoihin, julkisin varoin tuotettuihin ja tietovarastossa julkaistuihin tutkimusaineistoihin sekä tietyillä toimialoilla toimivien julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten tietoihin silloin, kun yritys sallii tietojen käytön tai on velvollinen sallimaan sen. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset koskisivat arvokkaita tietoaaineistoja sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa. Laissa eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä säädetäisiin yleisesti tiedon esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista, joita sovelletaan, kun julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten hallussa olevaa tietoa käytetään uudelleen taloudellisiin tai muihin tarkoituksiin. Laissa julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä säädetäisiin esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista. Ehdotettavat säännökset perustuvat direktiivin velvoittavaan sääntelyyn.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä eräin huomautuksin ja ensimmäistä lakiehdotusta koskevin täydennyksin. Jäsenvaltioiden on saatettava avoimen datan direktiivin noudattamisen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö voimaan viimeistään 17.7. tätä vuotta, mikä tekee tästä käsittelystä kiireellistä.

Valiokunta toteaa, että arvokkaita tietoaaineistoja koskevaa sääntelyä on jatkossa vielä arvioitava suhteessa komission täytäntöönpanosäädöksiin arvokkaiden tietoaaineistojen luettelosta sekä arvokkaiden tietoaaineistojen julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyistä. Komissio ei vielä ole antanut näitä täytäntöönpanosäädöksiä, eikä tiedossa ole siis tarkkaa tietoa niiden antamisajankohdasta. Tämän puutteen vuoksi sääntelyn taloudellisista vaikutuksista ei ole valmistelun kuluessa voitu tehdä tarkkoja arvioita.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin mukaan on mahdollista säätää siirtymäajasta arvokkaiden tietoaaineistojen maksuttomuudelle vapauttamalla määräajaksi tästä vaatimuksesta sellaiset julkisen sektorin elimet, joiden on tuotettava tuloja kattaakseen huomattavan osan julkisen tehtävänsä hoitamisesta aiheutuvista kustannuksista ja joiden budjettiin maksuttomuudella olisi merkittävä vaikutus. Jäsenvaltiot voivat vapauttaa nämä elimet velvoitteesta enintään kahden vuoden ajaksi täytäntöönpanosäädöksen voimaantulosta.

Edellytykset täyttäviä toimijoita ei kuitenkaan ole ollut mahdollista valmistelussa tunnistaa ilman arvokkaiden tietoaaineistojen luetteloa, minkä vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta siirtymäajasta. Valiokunta katsoo, että kansalliseen liikkumavaraan kuuluva siirty-

Pöytäkirja PTK 79/2021 vp

määrika tulee kuitenkin hyödyntää ja valmistella tarvittavat säännökset viimeistään, kun sääntelyä muutenkin uudelleenarvioidaan komission antamien täytäntöönpanosäädösten vuoksi.

Ehdotetuilla muutoksilla on mahdollisia vaikutuksia myös kuntien toimintaan joko niin, että kunta tai kuntayhtymä tuottaa ja ylläpitää arvokkaita tietoaaineistoja tai tiheästi päivittyvää tietoa, tai niin, että kunnan tai kuntien määräysvallassa on yrityksiä, joilla on asiakirjoja, joihin ehdotettu laki tulee sovellettavaksi. Valiokunta huomauttaa, että kuntien erilaiset valmiudet ja osaaminen luovat olosuhteet, joissa eri kunnilla sama lainsäädäntö voi olla helposti toimeenpantavaa tai suuri haaste. Kustannuksiin ja muihin vaikutuksiin vaikuttaa myös se, mikä on taho, joka vastaa myöhemmin nimitettävien tietoaaineistojen avaamisesta direktiivin vaatimusten mukaisesti. Hallintovaliokunta katsoo, että kuntavaikutukset tulee arvioida vielä uudestaan yhdessä kuntasektorin kanssa.

Arvoisa puhemies! Valiokunta haluaa kiinnittää huomiota myös turvallisuusnäkökulmaan. Vaikka salassapitovelvoitteen piiriin kuuluvat tiedot jäävät avattavan tiedon ulkopuolelle, on esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin aloilla tärkeä huolehtia siitä, että avointen rajapintojen kautta ei voida yhdistää sellaisia tietoja, kuten sijaintitietoja, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Valiokunta painottaa, että sääntelyn vaikutuksia tulee seurata ja arvioida myös osana laajempaa kokonaisuutta. Turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamiseksi yhteistyö eri turvallisuusviranomaisten kesken on tiedon laajemman avaamisen myötä entistä tärkeämpää.

Arvoisa puhemies! Esityksessä saatetaan kansallisesti voimaan ne velvoitteet, jotka direktiivissä kohdistuvat julkisten yritysten hallussa oleviin asiakirjoihin, jotka liittyvät yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen tietyillä toimialoilla, kuten energiahuollossa ja julkisessa henkilöliikenteessä. Julkisen yhteisön määräysvallassa olevan yrityksen, joka sallii hallussaan olevan yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyvän asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan käyttö esimerkiksi lainsäädännön tai kansainvälisten sopimusten takia, on noudatettava ehdotettuja säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan antamisen tavoista ja tietojen antamisesta perittävistä maksuista. Ehdotettu laki ei itsessään velvoita yrityksiä sallimaan asiakirjan käyttöä kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olennaista nyt ehdotetun sääntelyn näkökulmasta on, onko asiakirjan uudelleenkäyttö de facto sallittua. Tätä kysymystä ei tulisi arvioida tarkastellen yksinomaan tietyn lainsäädäntökokonaisuuden tavoitteita tai perusteluita. Kansallisesti ei myöskään ole mahdollista rajoittaa direktiivin säännösten soveltamisalaa siten, että uudelleenkäyttö katsottaisiin sallituksi vain tietyissä tilanteissa. Julkisessa määräysvallassa olevan yrityksen tulisi siis tapauskohtaisesti arvioida, sallii se toiminnassaan asiakirjojen julkisuuden.

Arvoisa puhemies! Ehdotus ei sisällä muutoksia asiakirjojen salassapitoa koskevaan sääntelyyn, eikä se siis vaikuta esimerkiksi liikesalaisuuksien suojasta säädettyyn. Ehdotettua sääntelyä ei sovelleta asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muun muassa liikesalaisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi tai muusta vastaavasta syystä.

Tämäkin hallintovaliokunnan mietintö on yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia kattavasta esittelystä.

Pöytäkirja PTK 79/2021 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 74/2021 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 18.6.2021 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen